

รัตนราชสุดา สมเด็จพระเจ้าฟ้าพันทิมาเทคโนโลยีสารสนเทศ และวิทยุสมัครเล่น (HS1D)

ทศพนธ์ นรทัศน์

hs4hnl@msn.com

บทนำ

4 สิงหาคม 2541 กรมไปรษณีย์โทรเลข (ในขณะนั้น) ได้ทูลเกล้าฯ ถวายประกาศนียบัตรพนักงานวิทยุสมัครเล่นชั้นสูง พร้อมสัญญาอนุญาตเรียกขาน "HS1D" แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นับเป็นความภาคภูมิใจของบรรดานักวิทยุสมัครเล่นทั้งหลายอย่างหาที่สุดมิได้ นอกจากนี้พระองค์ท่านยังทรงนำเทคโนโลยี

สารสนเทศ (Information Technology: IT) มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการศึกษาและสังคม เพื่อลดความเหลื่อมทางเทคโนโลยี (Digital Divide) ในสังคมไทย เนื่องในวโรกาสวันคล้ายวันพระราชสมภพ 2 เมษายน 2552 ผู้เขียนจึงขอนำเสนอเรื่องราวอันประทับใจในพระปรีชาสามารถและแบบอย่างอันดีงามของพระองค์ท่านผ่านบทความนี้ เพื่อเป็นเครื่องรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณและเฉลิมพระเกียรติพระองค์ท่านที่ทรงอุทิศพระอุทิศพระอุทิศหทัยเพื่อความสุขของปวงชนชาวไทย

พระราชประวัติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี (Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn) เป็นพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชสมภพ เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2498 ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต โดยสมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (พระราชอุปัชฌาย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) เป็นผู้ถวายพระนามว่า "สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์"

เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2520 ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการสถาปนาพระอิสริยยศกิติสมเด็จเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์ เฉลิมพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า "สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี" นับเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงพระองค์แรก ที่ทรงดำรงฐานันดรศักดิ์ที่ "สยามบรมราชกุมารี" แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์

พระองค์มีพระปรีชาสามารถในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านอักษรศาสตร์และดนตรีไทย ซึ่งพระองค์ได้นำมาใช้ในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และให้การอุปถัมภ์ในด้านศิลปวัฒนธรรมของประเทศ จากพระราชกรณียกิจในด้านศิลปวัฒนธรรมนี้ พระองค์จึงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายพระสมัญญาว่า “เอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมไทย” และ “วิศิษฎ์ศิลปิน” นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงประกอบพระราชกรณียกิจในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา การพัฒนาสังคม โดยทรงมีโครงการในพระราชดำริส่วนพระองค์หลายหลากโครงการ ซึ่งโครงการในระยะเริ่มต้นนั้น มุ่งเน้นทางด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาบุคลากรอย่างสมบูรณ์

วิลาศ มณีวัต ได้กล่าวไว้ว่า “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นเชื้อพระวงศ์ซึ่งเป็นที่เกิดทุน เคารพรักจากพสกนิกรชาวไทยเป็นล้นพ้น พระองค์ทรงเป็นกันเองกับประชาชนชาวไทย ไม่ว่าจะพระองค์ท่านจะเสด็จไปในงานพระราชพิธี หรือเสด็จเป็นทางการหรือส่วนพระองค์ไปในที่ต่าง ๆ แม้จะเป็นดินแดนแสนจะทุรกันดาร พระองค์ท่านก็มีได้ทรงย่อท้อหรือทรงแสดงออกถึงความเหนื่อยหน่าย แต่กลับมีพระพักตร์ยิ้มเอิบ ทรงแย้มพระสรวลกับมวลพสกนิกรที่เข้าเฝ้าหรือติดตามด้วยความใกล้ชิดเป็นกันเอง ในส่วนการตรัสไม่ว่าจะเป็นพระดำรัสในงานต่าง ๆ หรือที่ทรงตอบข้อซักถามของสื่อมวลชนหรือราษฎรชาวบ้านธรรมดา พระองค์ท่านจะทรงแทรกพระราชอารมณ์ขันเป็นที่ครื้นเครงสร้างความแนบแน่นแก่ทุกขุมหมุมที่เฝ้าแหนอยู่อย่างใกล้ชิดตลอดมา”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นแบบอย่างของการดำรงตนอย่างเรียบง่าย ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทรงใฝ่รู้และเรียนรู้ตลอดชีวิต(Long life learning) ทรงอุทิศพระองค์เพื่อพัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทย นับได้ว่าทรงดำรงพระองค์อยู่เพื่อผู้อื่นโดยแท้

มีผู้เล่าว่า “บ่ายวันอาทิตย์วันหนึ่ง ผู้โดยสารในรถไฟฟ้าย่านบีทีเอส ต่างรู้สึกประหลาดใจแถมตื่นเต้นเมื่อบังเอิญพบว่ามีผู้ร่วมเส้นทางเป็นถึงเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน โดยพวกเขาได้รู้ล่วงหน้ามาก่อน .. ในวันนั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชประสงค์ที่จะเสด็จฯ ไปทรงซื้อหนังสือที่ร้านหนังสือชื่อญี่ปุ่นร้านหนึ่งที่ห้างดิ เอ็มโพเรียม บนถนนสุขุมวิท พระองค์ท่านจึงเสด็จฯ เป็นการส่วนพระองค์แบบไม่มีพิธีการใดๆ โดยทรงพระราชดำเนินจากวังสระปทุมที่ประทับมายังสถานีรถไฟฟ้าย่านบีทีเอสที่สยามพร้อมกับผู้ติดตามคนสนิทอีกเพียง 2-3 คนเท่านั้น

ผู้โดยสารบนรถบางคนเห็นดังนั้น ที่ยืนอยู่กึ่งรับถวายเป็นการถอนสายบัว บ้างก็ยกมือไหว้พระองค์ท่านอย่างแทบไม่เชื่อสายตาตัวเอง จากนั้นเสด็จออก ณ สถานีพร้อมพงษ์และทรงพระดำเนินเข้าห้างและต่อไปยังร้านบางคนยังไม่ทันได้สังเกตพระองค์ท่าน บางคนเลือกหนังสือเพลิน จนเข้าใกล้พระองค์ท่านมากแล้ว ก็ยังไม่รู้ตัวเลย เพื่อนที่มาด้วยและคนข้าง ๆ ต้องเข้าไปสะกิดให้ระวังชนพระองค์ท่าน

เมื่อสมเด็จพระเทพฯ ทรงเลือกหนังสือได้ตั้งใหญ่แล้ว ก็ทรงพระดำเนินมาเข้าคิวชำระเงินตามปกติ จากนั้นจึงประทับรถไฟฟ้ายกกลับวังตามเดิม .. **ทำเอาผู้คนที่พบเห็นเหตุการณ์วันนั้นล้วนปลาบปลิมปิติในความไม่ถือพระองค์อย่างหาที่สุดมิได้...** (คอลัมน์แมงเจ้าแฉะ, หนังสือพิมพ์คมชัดลึก ฉบับวันที่

ทรงเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้านักวิทย์สมุทรเล่น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับการทูลเกล้าฯ ถวายประกาศนียบัตรพนักงานวิทย์สมุทรเล่นชั้นสูง พร้อมสัญญาณเรียกขาน "HS1D" จากกรมไปรษณีย์โทรเลข (ในขณะนั้น) เมื่อวันอังคารที่ 4 สิงหาคม 2541 (วันสื่อสารแห่งชาติ และครบ 115 ปีของการสถาปนากรมไปรษณีย์โทรเลข) ในวโรกาสที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และอาคารกรมไปรษณีย์โทรเลข ซึ่งปัจจุบันเป็นอาคารที่ทำการของสำนักงานคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

ทรงเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ลำดับที่ 2 ที่ทรงเป็นนักวิทย์สมุทรเล่น ภายหลังจากที่คณะกรรมการประสานงานการจัดและบริหารความถี่วิทยุแห่งชาติ คณะกรรมการสมาคมวิทย์สมุทรเล่นแห่งประเทศไทยและสมาคมวิทยุอาสาสมัคร ได้ทูลเกล้าฯ ถวายประกาศนียบัตรพนักงานวิทย์สมุทรเล่นชั้นสูง และสัญญาณเรียกขาน "HS1A" แต่พระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 17 สิงหาคม 2532

สมเด็จพระเจ้าฟ้านักเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นเจ้าฟ้าไอที (Princess of Information Technology) ทรงนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาพัฒนาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาการศึกษาของเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสในชนบท รวมทั้ง เด็กเจ็บป่วย ผู้พิการให้ ได้มีโอกาสสัมผัสอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต อันช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างความเท่าเทียมในโอกาสทางการศึกษา ทรงรับเป็นองค์ประธานกรรมการของโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (www.princess-it.org) ซึ่งนับถึงปัจจุบัน (2552) ก็ดำเนินงานมาเป็นปีที่ 13 แล้ว พระองค์ท่านทรงมีพระราชดำริให้โครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น เป็นโครงการนำร่องและเป็นตัวอย่างของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการศึกษาและสังคม และมีพระราชประสงค์จะให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับโครงการนั้นๆ มารับช่วงต่อไป พระองค์ทรงเริ่มนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในชนบท ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2538 ในโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับโรงเรียนในชนบท โดยพระราชทานเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อจัดตั้งเป็นห้องเรียนขึ้น และพัฒนามาจนสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ

มีโรงเรียนในโครงการประมาณ 85 แห่ง โดยมีโรงเรียนในจังหวัดนครนายก เป็นศูนย์กลางการพัฒนาเพื่อนำแนวทางใหม่ๆ ไปทดลองใช้กับโรงเรียนในชนบท และทรงริเริ่มโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถใช้คอมพิวเตอร์เพื่อสร้างความรู้ ความบันเทิง พัฒนาทักษะ และสร้างอาชีพต่อไปในอนาคต พระองค์ทรงมีคณะทำงานที่จะศึกษาวิจัยเพื่อหาอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีและวิธีการช่วยเหลือผู้พิการในแต่ละด้านอย่างเหมาะสม ซึ่งโครงการนี้มีโรงเรียนศรีสังวาลย์มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เป็นโรงเรียนนำ

ร่อง ซึ่งพบว่าโครงการดังกล่าวประสบความสำเร็จดีมาก ทำให้เด็กพิการสามารถเรียนรู้และใช้คอมพิวเตอร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้เทียบเท่าเด็กปกติ

นอกจากนี้ โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำรินี้ ยังเพิ่มโอกาสให้ผู้ต้องขังในทัณฑสถานได้รับการอบรมและฝึกทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ระหว่างการถูกคุมขัง เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้รับนำไปพัฒนาตนเองและนำไปประกอบอาชีพได้ และมีโครงการสำหรับเด็กป่วยที่ต้องเข้ารับการรักษาภายในโรงพยาบาลเป็นระยะเวลานาน ซึ่งอาจจะทำให้ขาดโอกาสทางการศึกษา โดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อในการเรียนรู้ สร้างความเพลิดเพลิน รวมทั้ง ส่งเสริมพัฒนาการแก่เด็กที่ป่วยด้วย ตลอดจน ทรงแนเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้กับงานทางการเผยแพร่วัฒนธรรมของไทย 76 จังหวัด ผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยมีกระทรวงวัฒนธรรมเป็นผู้ดูแลโครงการนี้

จากพระราชกรณียกิจทางการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ทำให้วารสารอินโฟแชร์ (Infoshare) ซึ่งเป็นวารสารของสำนักงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของยูเนสโก (UNESCO) ได้ตีพิมพ์บทความเฉลิมพระเกียรติการอุทิศพระองค์เพื่อการศึกษาเรียนรู้ด้านสารสนเทศของเด็กและผู้ด้อยโอกาสของไทย และได้ถวายนาม “IT Princess” หรือ “เจ้าฟ้าไอที” แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ในโอกาสที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดงานแสดงนิทรรศการและการประชุมสัมมนาเชิงวิชาการด้านโทรคมนาคมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ไอทียู เทเลคอม เอเชีย 2008 (ITU TELECOM ASIA 2008) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ทรงเปิดงานที่อิมแพค เมืองทองธานี ทรงทอดพระเนตรนิทรรศการปรีนเซส พาวิลเลียน นำเสนอความสนพระทัยด้านไอซีทีของพระองค์ ซึ่งเริ่มจากคอมพิวเตอร์เครื่องแรก Osborne One ซึ่งคนไทยในสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ทูลเกล้าฯ ถวาย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงบันทึกพระสุรเสียงลงเครื่องอัดเสียงดิจิทัล ระบบ DAISY (Digital Accessible Information System) เพื่อจัดทำหนังสือเสียง ไอซีที สานโลกกว้าง สร้างพลังมวลมนุษย์ เพื่อนำไปมอบให้แก่เด็กพิการตามโรงเรียนและมูลนิธิต่างๆ ทั่วประเทศ ทรงเลือกบันทึกพระราชนิพนธ์ร้อยกรองที่พระราชนิพนธ์ไว้เมื่อปี 2519 เรื่อง “เพลงจากใจเพื่อผู้อ่าน” โดยทรงอ่านด้วยน้ำเสียงจะฉาน ถึง 3 ภาษา ทั้งภาษาไทย อังกฤษ และฝรั่งเศส ความว่า

“บัดนี้ฉันเชื่อแล้วว่าฉันรู้จักชีวิต จากความทุกข์ทรมานของมวลมนุษย์ที่ท่องเที่ยวไปรอบ ๆ ตัวฉัน จากใบหน้าแห่งความสุขที่ฉันพบ จากธรรมชาติและจากความงามของประเทศ คุณเหล่านี้ได้ช่วยสร้างความคิดส่วนตัวของฉัน ความฉลาดความรอบรู้เกิดจากคำแนะนำของเวลา กลอนที่เราเขียน... เป็นสื่อแห่งความคิดส่วนตัวไปสู่ปรัชญาสากล”

โครงการตามพระราชดำริเพื่อการพัฒนา

จุดเริ่มต้นโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มาจากการที่ได้ทอดพระเนตรสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร ในโอกาสที่โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในทุกภาคของประเทศไทย สิ่งที่ทรงสังเกตเห็นก็คือ ความยากจน เด็ก ๆ เจ็บป่วย ขาดอาหาร ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ

การดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริ ฯ ในระยะแรก จึงทรงเริ่มต้นจากเด็กนักเรียนในพื้นที่ทุรกันดารที่มีปัญหาขาดสารอาหาร ทรงมองเห็นสาเหตุสำคัญของปัญหา คือ การขาดแคลนอาหาร แนวทางการแก้ปัญหา คือ ให้มีการผลิตอาหารเพิ่มขึ้นในพื้นที่ โดยให้เด็กนักเรียนในโรงเรียนปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ แล้วนำผลผลิตทางการเกษตรที่ได้มาทำเป็นอาหารกลางวันรับประทานกัน ผลระยะสั้น คือ การมีวัตถุดิบ เช่น ผัก เนื้อสัตว์ ไข่ ผลไม้สำหรับนำไปประกอบอาหารกลางวัน แก้ปัญหาการขาดสารอาหารได้ทันที ผลระยะยาว คือ เด็กจะได้รับการพัฒนาพฤติกรรมมารยาทและภาวะสุขภาพที่เหมาะสม และยังมีความรู้ทางการเกษตรที่สามารถนำไปขยายผลต่อบ้านของตนเอง หรือนำไปประกอบอาชีพการเกษตรสำหรับดำรงชีวิตต่อไป ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่นั้น ๆ จะเห็นได้ว่า ทรงหาแนวทางและวิธีการในการพัฒนาทั้งที่เป็นระยะสั้นและระยะยาวตามสภาพปัญหาที่แท้จริงของคนเหล่านั้น

โครงการตามพระราชดำริฯ ในระยะต่อมาและในปัจจุบัน ทรงเน้นในด้านการพัฒนาการศึกษามากขึ้น ด้วยมีพระราชดำริว่า "...การศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ตลอดจนความประพฤติและคุณงามความดีของบุคคล ให้บุคคลดำรงตนอยู่ในสังคมและในโลกได้อย่างมั่นคงและมีความสงบร่มเย็นได้ แม้ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วเพียงใดก็ตาม..."

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเห็นความสำคัญของหลักสิทธิมนุษยชน ทรงห่วงใยในความด้อยโอกาสทางการศึกษาของราษฎรทุกหมู่เหล่า ทั้งชนกลุ่มน้อย และประชาชนเมือง ทุก

คนควรมีโอกาสได้รับการศึกษา ได้รับการบริการจากภาครัฐโดยเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของประชาชน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานแนวพระราชดำริไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งมีหลักการสำคัญในสองแนวทาง คือ แนวทางการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนทุกข์ยากเฉพาะหน้าซึ่งราษฎรกำลังประสบอยู่ หรือแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ที่มุ่งเสริมสร้างขีดความสามารถให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาจนสามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้ ได้พระราชทานข้อคิดในการดำเนินงานแก่นักพัฒนา ดังที่ได้มีพระราชดำรัสในงานเสวนาทางวิชาการดังกล่าว ความตอนหนึ่งว่า "...ที่จริงศักดิ์ศรีของมนุษย์เป็นแนวทางหนึ่งในการปฏิบัติงานเรื่องการพัฒนา ถ้าเราจะเรียกตัวเองเป็นนักพัฒนา หรือว่าจะเป็นการพัฒนาด้านอาหารโภชนาการหรือด้านอื่นๆ เรื่องศักดิ์ศรีของมนุษย์น่าจะเป็นไปได้ที่เป็นส่วนหนึ่งของสิทธิ **ประการแรก** คือ ให้คนที่เราจะพัฒนาได้กระทำด้วยตัวเอง และอยากเอง ทำเอง ก็เป็นศักดิ์ศรีของเขา ไม่ใช่จะต้องเป็นฝ่ายรับอยู่ร่ำไป ถ้าเราไปทำให้ถูกในจุดนี้ได้ ก็เป็นเรื่องการส่งเสริมศักดิ์ศรีของมนุษย์ **ประการที่สอง** ต้องคิดว่าเวลาไปพัฒนา ไม่ใช่ว่าเราเป็นคนที่สูงเด่นกว่าเขา หรือเป็นคนศักดิ์ศรีสูงกว่าเขา อุตส่าห์ก้มตัวลงไปทำงานกับเขา ถ้าคิดอย่างนั้นก็อย่าไป คือเราไปทำแล้วเห็นคนอื่นใครๆ ต่ำกว่าหมด ทุกคนต่ำกว่าหมด ทุกคนโง่กว่าหมด อย่างนั้นก็คบกันไม่ได้ ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีของมนุษย์ จะไปทำงานกับใครก็ต้องช่วยกัน เดียวนี้เขาไม่เรียกว่าไปพัฒนาไปช่วย เขาเรียกว่าความร่วมมือกันทั้งนั้น..."

บทส่งท้าย

นับเป็นพระกรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับเป็นนักวิทยุสมัครสมัครเล่น และทรงใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศเพื่อความอยู่ดีมีสุขแก่ประชาชนชาวไทยทั้งมวล โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ด้อยโอกาสในชนบทห่างไกล จึงสมควรที่เหล่านักวิทยุสมัครเล่นทั้งหลายจะได้ดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาท และถวายพระเกียรติด้วยการใช้กิริยาที่สุภาพในความถี่ เพื่อให้การกอดคีย์ของทุกครั้งเป็น การถวายพระเกียรติ แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (HS1D) และร่วมใจกันถวายพระพรขอให้พระองค์ท่านทรงพระเจริญ กอปรด้วยพระเกษมสำราญ เป็นมิ่งขวัญของเหล่านักวิทยุสมัครเล่นและปวงชนชาวไทยสืบไป

อ้างอิง

กองงานในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. <http://www.sirindhorn.net> ค้นคืนเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2552.

วิลาศ มณีวัต. พระราชอารมณ์ขันของสมเด็จพระเทพฯ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2548.

หนังสือพิมพ์คมชัดลึก ฉบับวันที่ 14 ธันวาคม 2545

http://th.wikipedia.org/wiki/สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ_สยามบรมราชกุมารี, ค้นคืนเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2552.

<http://www.oknation.net/blog/jansa/2009/01/04/> ค้นคืนเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2552.

<http://www.princess-it.org> ค้นคืนเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2552.